

ИНСТИТУТ ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

Утвърдил:

Директор на ИФС

Проф. дсн Емилия Ченгелова

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ЛОГИКА“

УЧЕБЕН ПЛАН

Научна област: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.3 Философия

Научна специалност: Логика

Образователна и научна степен: Доктор

Срок на обучение: 3 години / 4 години / 5 години

Форма на обучение: редовна / задочна / самостоятелна подготовка

Обучаващо звено: *Проблемна група по логика* към секция „Знание и реалност. Модели, методологии и евристики“, ИФС-БАН

Анотация на програмата

Докторска програма „Логика“ предлага образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. „Хуманитарни науки“, професионално направление 2.3. „Философия“. Тя е акредитирана с решение на НАОА от 17.07.2019 г. (Протокол №12) за период от шест години с обща оценка 9,07. Програмата е със следните срокове за обучение: 3 години за редовна форма, 4 години за задочна форма, 5 години – за самостоятелна подготовка. Обучаващото звено е *Проблемна група по логика* към секция „Знание и реалност. Модели, методологии и евристики“, Институт по философия и социология при БАН. Приемът се основава върху резултатите от докторантския изпит по специалността и по чужд език.

Профил на програмата

Докторска програма „Логика“ (ДП „Логика“) е в съответствие с най-новите тенденции в развитието на философската логика и логическата семантика и има за основна цел подготвянето на професионални и квалифицирани изследователи и преподаватели по логика. В процеса на обучението основно изискване към докторантите е прецизното и детайлно познаване на всички по-важни понятия – както от традиционната логика, така и понятия от съвременната логика.

Основният фокус на програмата е насочен към по-модерната логическа тематика, а именно - некласическите логики (основно направление в съвременните изследвания по логика) и техните философски интерпретации, семантиките на възможните и невъзможните светове, проблемите на логическото следване и импликация, основни аспекти на философия на математиката. В програмата се разглеждат също логическите и семантическите парадокси, различни характеристики на критическото мислене и теорията на аргументацията и други. Обучението в програмата цели да осигури определен минимум от знания на докторантите по

визираните теми и най-вече във връзка с основните направления, теории и концепции в класическата и неklasическите логики.

Мисия на програмата

Програмата дава сериозни и задълбочени знания на основните постижения на модерната логика – класическа и неklasическа. Предоставя възможност за запознаване на докторантите с конкуриращите се концепции в областта на логиката и с насоките на развитието ѝ. Цели да запознае докторантите с методите за логико-философски и семантичен анализ, да развие у тях умения за логическо и критическо мислене и анализ, да получат задълбочени знания по логика и философия на математиката, както и да се запознаят с текстове с общофилософска насоченост. Основната мисия на програмата е да подготви докторантите за успешна работа в образователната и научната сфера.

Професионални компетенции, придобивани след успешна защита на докторска дисертация

Обучението в ДП “Логика” спомага за формирането и развитието на широк спектър от професионални умения и компетентности на докторантите по логика: развитие на аналитичното и иновативното мислене и прецизиране на аналитичния и научния апарат, критическо отношение към различни научни проблеми, способност за съпоставяне на школи, идеи и личности, както в логиката, така и в близки до нея дисциплини – епистемология, философия на езика, философия на науката, философия на математиката. Докторантите, завършили докторската програма по „Логика“, умеят да реализират критически изследвания, свободно да боравят с философската систематическа и логическа методология, както и да осъществяват професионална интерпретация и решения на проблеми.

Успешно завършилите докторска програма „Логика“ са подготвени за реализация в академичната и изследователската сфера, в сферата на образованието и др.

Структура на програмата

Професионална квалификация: Философ

Равнище на квалификацията: ОНС „Доктор“

Специфични условия за прием: Приемът се основава върху резултатите от докторантския изпит по специалността и по чужд език

Ред на признаване на предходно обучение: Стандартен административен ред

Квалификационни изисквания и правила за квалификация: Осигуряването на подготовката на докторантите в БАН в рамките на Докторантското училище (към ЦО – БАН) и изпълнението на образователната им и научна програма става въз основа на кредитна система. Докторантът се допуска до предзащита, ако е набрал минимум 200 кредита.

Брой кредити: 200 кредита

Кредитите се набират от следните дейности на докторанта:

I. Изпълнение на образователната програма

(Задължителен минимум от 130 точки)

I.1. Успешно положен изпит по базов специализиран предмет – 40 точки

I.2. За зачетен допълнителен курс за осъществяване на обща базова подготовка в съответното научно направление или в интердисциплинарно направление, свързано с темата на дисертацията – 20 т. с минимум 2 курса x 20 т. = 40 т.;

I.3. Успешно положен изпит по езикова подготовка – 25 т.;

I.4. Успешно положен изпит по компютърни умения – 25 т.

(Брой изпити: 5 изпита)

Таблица 1: Образователна програма

№	Наименование	Форма на оценяване	Кредити	Аудиторна заетост	Извънаудиторна заетост	Общо заетост
1	Базов специализиран предмет	Изпит	4 0	0	180	180
2	Допълнителен курс 1	Изпит	2 0	30	130	160
3	Допълнителен курс 2	Изпит	2 0	30	130	160
4	Езикова подготовка	Изпит	2 5	12 0	Не е означена	120
5	Компютърни умения	Изпит	2 5	30	Не е означена	30
Общо кредити:			1 30	Общо заетост:		650

II. Аprobация на изпълнението на научната програма

(Задължителен минимум от 40 точки)

Докладване пред научни форуми на научни резултати по темата на дисертацията:

II.1. Доклад пред научен семинар на ПНЗ – 8 т.;

II.2. Доклад пред научно мероприятия в страната – 24 т.;

II.3. Доклад пред научно мероприятие в чужбина или пред международно научно мероприятие у нас – 32 т.

III. Публикации на научни резултати по темата на дисертацията

(Задължителен минимум от 30 точки)

Точките, свързани с публикации на научни резултати по темата на дисертацията трябва да бъдат съобразени с *минималните изисквания по научни области* от „Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в българска академия на науките“, приет с Решение на ОС на БАН от 20.05.2019 г.

Таблица 2: Брой точки по показатели (Област 2. Хуманитарни науки)

Група от показатели	Показател	Брой точки
Г	4. Публикувана монография, която не е представена като основен хабилитационен труд	100
	5. Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор" или за присъждане на научна степен "доктор на науките"	75
	6. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	30/n
	7. Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	10/n
	8. Студии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	45/n
	9. Студии, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	15/n
	10. Публикувана глава от колективна монография	20/n
	11. Съставителство на речници	40/n

Изисквания за завършване: Разработване и защита на докторска дисертация

Възможности за продължаване на обучението: в постдокторантски програми на български и чуждестранни университети

Учебни курсове

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ЛОГИКА“

ПРОГРАМА НА УЧЕБЕН КУРС 1:

1. Наименование на курса: *Развитие на идеите в логиката*
2. Тип на курса: задължителен / избираем / факултативен
3. Равнище на курса (ОНС): доктор
4. Име на лектора: проф. дфн Мартин Табаков

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	0
Обща аудиторна заетост		30
Извън аудиторна заетост	Реферат	90
	Доклад/Презентация	40
	Научно есе	-
	Учебен проект	-
Обща извън аудиторна заетост		130
ОБЩА ЗАЕТОСТ		160

	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
•	Участие в тематични дискусии в часовете	10%
•	Демонстрационни занятия	
•	Изследователска работа	
•	Реферат	25%
•	Доклад/ презентация	25%
•	Научно есе	
•	Учебен проект	
•	Курсова работа	
•	Изпит	40%

Анотация на учебната дисциплина:

Целта на лекционния курс е да даде основни познания н докторантите от философските специалности за развитието на идеите в логиката. Той ще е полезен и за докторанти от нефилософски специалности, особено за специалности от обществените науки.

Курсът обхваща широк спектър въпроси: за корените на логиката, античната логика -

Аристотел, Мегаро-стоическата логика; логиката през средните векове; Логиката в епохата на новото време; формирането и развитието на съвременната логика. Революциите в съвременната логика.

Излагат се основните понятия на традиционната и съвременната логика, възникването на първите логически изчисления - от Лайбниц до Бул. Обсъждат се Предмета на логиката, законите на логиката, Формирането на системата на "класическата логика" (Фреге, Уайтхед и Ръсел) Логическите и семантични парадокси. Кризата в основите математиката. Направленията във философията на математиката: логицизъм, интуиционизъм и формализъм; Програмата на Хилберт.

Показва се как аксиоматично се изграждат логическите системи и техните свойства; Обсъждат се теоремите на Гьодел и Тарски и значението им; прехода от класическа към некласическа логика – интуиционистка, многозначна, модална;

В съвременната логика се осъществиха два революционни прехода. Първият (на Бул, Фреге, Ръсел, Хилберт...) доведе до системата на съвременната класическа логика и остави Традиционната логика предимно в учебниците. Вторият, е прехода от класическа логика към некласическата логика. Първият преход не предизвика сериозни концептуални възражения – бе завършен и обединяващ етап на няколкото различни метода. В системата на класическата предикатна логика е реализиран успешен синтез на два основни, появили се още от древността, подхода към логиката – Аристотеловият субектно-предикатен подход, изследващ умозаклучения, основани на субектно-предикатната структура и мегаро-стоическият подход, изследващ умозаклучения, основани на логически връзки (реализиран в завършен вид чрез системата на класическата съждителна логика). И така, давайки нова основа на логиката, по същество този преход бе фундаменталистки.

Но вторият – утвърждаването на некласическата логика, е антифундаменталистки. Той постави много проблеми, свързани с въпросите за предмета на логиката, за границите на логическото, за универсалността на логиката. Преди него имаше една „Логика“, даваща необходимата зависимост на мислите по истинност, общовалидна за всички реални и възможни светове. Но се появиха много логики, кое дава основание за всички да се използва една и съща дума? Дали някои са „повече“ логика от други, коя е Логиката с главно „Л“? А, може би, всяка от тях е отделна, несвързана с останалите, област? А ако те се групират, как, по какви признаци? Има ли сред тях логики, изследващи най-общите закони на мисленето, взаимовръзката между мислите по истинност, логиката на познанието и кои са точно? Кой от тях и как са свързани с въпроса за истината? Не са ли повечето математически експеримент, само косвено свързан с „Логиката“. Кой са логики, чиято логичност може да се обоснове с онтологични и гносеологични аргументи?

Специално се анализира „Логиките за теории с нестандартна онтология“ и се излага концепцията за некласическата логика като логика на некласическата наука. Показва се че некласическите логики могат да експлицират логическото следване на (и в) области на науката активно използващи извън математическите форми на мисленето, , а и езикът им е много по-богат от езика на математиката и е по-близък до езика на някаква некласическата логика. Тогава, ако класическата логика е „логиката на и за математиката“, то некласическите са „логиката на много други, не излагани дедуктивно, области на познанието“. Дадени са концепции за некласическа наука, специално школата на Стъопин. Обсъждат се критериите за некласичността на областта. Излага се теза, че „онтологията на обектите ѝ налага некласическа логика за теориите, които ги изучават“. Формулира се методологично правило за търсене на нестандартните области, изискващи некласическа логика. Анализира се връзката – „Некласическа наука – некласическа рационалност“.

В литературата се наложи термин „Философска логика“ , но какво точно съдържа е неизяснено. В курса се поставят въпроси като „Как е възможна една „Философска логика“ “; „Какво би трябвало да се нарича „Философска логика“ “ и други, свързани с тях. Разгледат се и причините – теоретични и социално-практически довели до появата и налагането на това понятие и възраженията срещу употребата му. Тезата ми е, че има основание

некласическата логика да се третира като „Философска Логика“.

Предварителни изисквания:

Курсът е насочен към докторанти по хуманитарни и социални науки, както и към докторанти от други специалности с интерес в сферата на логиката.

Очаквани резултати:

Курсът запознава докторантите от философските специалности и други обществени науки относно развитието на идеите в логиката.

Учебно съдържание

	Тема:	Хорариум
1.	Основни етапи в развитието на логиката. Логика в античността. Аристотел, , Мегаро-стоическа логика/ школа, Логика на Пор-Роял, Бул, Традиционна логика Класическа логика, Лайбниц, Фреге, Ръсел, Хилберт,. Некласическа логика	2 ч.
2.	Предмет и значение на логиката. Логика и философия, Познание и логика; Логика и методология; Логика на науката. Логика и Език Предмет на логиката. Има ли логиката емпирия	2 ч.
3.	Традиционна логика. Понятие , съждение , умозаключение, доказателство.	2 ч.
4.	Съждителна логика. Основни операции (Конюнкция, дизюнкция, отрицание, Импликация и еквивалентност, Таблици за истинност. Закони на логиката	2 ч.
5.	Логика и познание. анализ и синтез. индукция и дедукция, аналогия. Индукция и емпиричните обобщения. Понятието за вероятност. Пълна и Непълна индукция, видове непълна индукция. Математическа индукция.	2 ч.
6.	Логика и наука. Хипотеза;. Теория. Логика на науката. Парадигма ; Фалсификация, Проблем. Теории за истината. Идеални елементи.	2 ч.
7.	Математически методи в логиката. Математически понятия в логиката: множество, функции, отношения, операции. Квантор алгебрични системи. Предикатна логика. Булева алгебра.	2 ч.
8.	Класическа логика. Създаване и основни принципи: принцип за двузначност, за екстензионалност, за нормализация, за съчетаемост, за тъждеството, принцип на абстракцията, Тезис на Фреге, Тезис на Хилберт.	2 ч.
9.	Направления във Философия на математиката - Логицизъм, Интуиционизъм, Формализъм, Актуална безкрайност и осъществимост Мощност, , Кардинално число Изброимо множество, Континуум, Континуум-хипотеза.	2 ч.
	Аксиоматични логически системи - език, аксиоми, правила, теореми.	2 ч.

10.	Семантика и Свойства, Непротиворечивост, пълнота, независимост. Системите като основа на математическа теория. Системи от хилбертов тип; Формализация, Формализъм, Формална семантика, Формална система	
11.	Некласическа логика. Мотиви Некласически принципи-многозначност, интензионалност и др.. Некласическите логики и основните закони на логиката Основни некласически логики: Многозначна, интуиционистка, модална, епистемична, релевантна, паранепротиворечива. Семантика на некласическите логики; Семантика на крипке. Приложимост на некласическите логики.	2 ч.
12.	Монизъм или/и плурализъм на логиката. „Логически монизъм“ и „Логически фундаментализъм“; Логика или „логика“; Развитието на идеята за логическия плурализъм, няколко методологични изводи от историческия поглед.; Некласическата логика – начало на криза, признак за криза или изход от криза; Една или две кризи; Изходи от кризата в логиката от гледна точка на Кун	2 ч.
13.	Класификации (типологизации) на логическите системи. „Картата“ на Н. Решер;;Класификация на Мирчева-Мостовски;;„Типология на Чендов.; Други; Философска типологизация на логическите системи основана на философските им интерпретации; Идея за логически неопурализираност; За универсалността на логиката; За логическия статут на некласическите логики;	2 ч.
14.	Некласическата логика като логика на некласическата наука. Некласическата логика като логика на науката; Концепциите за некласическа наука; Школата на Стъопин; Критерии за некласичност на областта; Математиката като първата некласическа наука?; Некласическа наука и некласическа рационалност.	2 ч.
15.	Некласическата логика като философска логика. За термина „Философска логика“; Причини, довели до налагането на термина „Философска Логика“; „Философската логика“ като логика; „Философската логика“ като „Логиката на философията“.	2 ч.

Конспект за изпит:

Конспектът се придържа към темите на занятията и разглежданите в тях проблеми.

Основна библиография:

- Anderson, A., Belnap, N. 1975. *Entailment: The Logic of relevance and necessity*. Princeton Univ. Press, Princeton.
- Angelova, D. 2010. Logical and Semantic Aspects of Information Secured Systems// *The Philosophy of Security in an Insecure World*, Sofia, IPhR-BAS, p.242-250.
- Angelova, D. 2010a. Some Paraconsistent and Paracomplete Logics. // *Journal of Institute for Modernity*, 5; <http://journal-informo.eu/>.
- Bacon, A. 2013 Non-classical Metatheory for Non-classical Logics // *Journal of Philosophical*

- Logic volume 42*, 335–355.
- Birkhoff G., von Neumann, J. 1936. *The Logic of Quantum Mechanics*. // *Annals of Math*, 37.
- Bochenski, I. 1961. *A History of Formal Logic*. Notre Dame, Indiana: Notre Dame Press.
- Brouwer, L. 1976. *Collected work's*. V. 1, Amsterdam-Oxford.
- Burgess, A. Burgess, J. 2002. *Truth*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Cohen, I. 1985. *Revolution in Science*. Cambridge.
- Copi, I., C. Cohen 1998. *Introduction to Logic*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Da Costa, N. 1974. On the Theory of Inconsistent Formal Systems. // *Notre Dame Journal of formal Logic*, V.15, 5.
- Dauer, F. 1989. *Critical Thinking. An Introduction to Reasoning*. New York: Barnes & Noble.
- Feys. R. 1965. *Modal logics*. Paris.
- Fisher, D. 1970. *Historians` Fallacies. Toward a Logic of Historical Thought*. New York: Harper Perennial.
- Gabbay D. 1986. *Investigations in modal and tense logics with applications to problems in philosophy and linguistics*. Dordrecht.
- Gabbay, D., Hodkinson, I., Reynolds, A. 1994. *Temporal Logic*, v. 1. Oxford University Press.
- Gensler, H. 2002. *Introduction to Logic*. London and New York: Routledge.
- Handbook of philosophical logic
- Hintikka, J. 2002. Quantum Logic as a Fragment of Independence-Friendly Logic // *Journal of Philosophical Logic*, Vol. 31, No. 3, pp. 197-209
- Hintikka, J. 2006. Truth, negation and other basic notions of logic.//In: Johan van Benthem, Gerhard Heinzman, M. Rebuschi & H. Visser (eds.), *The Age of Alternative Logics*. Springer. pp. 195--219 (2006)
- Hurley, P. 2012. *A concise introduction to logic*. Boston, MA: Wadsworth Cengage Learning, 2012.. ISBN: 9780840034175
- Jaskowsky, S. 1969. Propositional Calculus for contradictory deductive systems. // *St. Logika*. T. XXIV, 143–157.
- Karpenko A. 2004. Contemporary investigations in philosophical logic. // *Логические исследования*, Вып. XI, М.: Наука, 61.
- Kripke, S. 1972. *Naming and Necessity*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Mill, J. 2002. *A System of Logic (Ratiocinative and Inductive)*. Hawaii: University Press of the Pacific Honolulu.
- Petrov, S. 1978. Hegel's Thesis of Contradictory Truths//*Intern.Logic review*,17–18.
- Priest, G, 2005. *Towards Non-Being: The Logic and Metaphysics of Intentionality*. Oxford Scholarship Online, Print.
- Priest, G, 2012. *An Introduction to Non-Classical Logic 2nd edition*. Cambridge University Press.
- Priest, G. 1995. *Beyond the Limits of Thought*. Cambridge University Press, 2nd edition, Oxford University Press, 2002.
- Priest, G. 2000. *Logic: a Very Short Introduction*. Oxford University Press.
- Priest, G. 2001. *Introduction to Non-Classical Logic*, Cambridge University Press, 2nd edition: *Introduction to Non-Classical Logic: From If to Is*, Cambridge University Press, 2008. German translation of Part 1 of *Introduction to Non-Classical Logic: From If to Is: Einführung in die nicht-klassische Logik*, Mentis 2008.
- Priest, G. 2010. *Logic: A Brief Insight, Sterling*.
- Priest, G. 2017. *Logic: A Very Short Introduction (2nd edn)* Oxford University Press.
- Priest, G., Routley, R., Norman, J. (eds.) 1989. *Paraconsistent Logic: Essays on the Inconsistent*, Philosophia Verlag, Munchen,
- Putnam, H. 1983. *Mind, Language and Reality*. Philosophical Papers, Vol. 2. Cambridge: Cambridge University Press.
- Quine, W. 1970. *Philosophy of Logic*. Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press.
- Quine, W. 1980. *Elementary Logic*. Cambridge, Massachusetts, London, England: Harvard

University Press.

- Quine, W. 1987. *Quiddities (An Intermittently Philosophical Dictionary)*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy(SEP) -<https://plato.stanford.edu>;
- Tabakov, M. 1988. Ontological and epistemological aspects of formal logical systems. // *Топи на логических систем и проблема истины*, 123–133.
- Tabakov, M. 1989. Logics tolerant to contradictions. // *Ruch filozoficny*, 13 (1989): 13–28.
- Tabakov, M. 2003. The Logic Between Two Centuries. // *Boston Studies In The Philosophy Of Science*, VOL 236, *Studies in the Bulgarian Philosophy of Science*, Kluwer academic publishers b. v., Netherlands, 95–128.
- Tabakov, M. 2021. Challenges of Non-classical Logic to Philosophy. // *Философски алтернативи*, бр 3, 107–116;
- Tabakov, M. 2008. Philosophical Logic as Philosophy of Logic. // *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, Volume14(27), Philosophical Logic, 9–34.
- The Journal of non-classical logic (JNCL).
- Vakarelov, D. 1989. Consistency, Completeness and Negation. // *Essay on Inconsistent, Analitica, Phil. Verlag*, Munchen, 328–362.
- Ангелова, Д. 2006а. Граници на логическия плурализъм. // *Философски алтернативи*, бр. 2, с. 90–102.
- Ангелова, Д. 2007. Семантики на невъзможните светове. // *Философски алтернативи*, бр. 6, с. 101–107.
- Ангелова, Д. 2008. Философско-методологически перспективи пред релевантната логика. // *Проблеми на Логиката. Т. 8. „Логика и Социум“*, С.,123–139
- Ангелова, Д. 2010. *Логическото следване в релевантната логика*. С.: Звезди.
- Ангелова, Д. 2010а. Логическата природа на възможните светове // *Философия*, №1, с. 42-47.
- Ангелова, Д. 2011 „*Възможните и невъзможните светове в съвременната логика*”, София: „Звезди”
- Ангелова, Д. 2019. Генезис на неklasическите логики в античността. // Стефанов, А. (съст.) *Неklasическа наука и неklasически логики, философско-методологически анализи и оценки*. С: Парадигма, с. 53–68.
- Аруда, А. 1982. Преглед на паранепротиворечивата логика. // *Философска мисъл*, бр. 7, с. 87–104.
- Асенхо, Ф. 1988. Антиномичността като разширение на рационалността. // *Философска мисъл*, бр. 3, с. 57–61.
- Белнап, Н. и Стил, Т. 1981. *Логика вопросов и ответов*. М.
- Бънков, А. 1975. Логика. София: Наука и изкуство.
- Вакарелов, Д. 1971. Тълкувания на някои системи на многозначната логика. // *Философска мисъл*, бр. 3, с. 81–92.
- Витгенщайн, Л. 1988 а. Логико-философски трактат. В: Лудвиг Витгенщайн. Избрани съчинения. София: Наука и изкуство.
- Войшвило, Е. 1988. *Философско-методологические аспекты релевантной логики*. М.
- Вригт, Г. Х. фон 1986. Логико-философские исследования. (Избранные труды). Москва: Прогресс.
- Гаргов, Г. 1981. Конструктивното направление в математиката. // *Философска мисъл*, бр. 5, с. 69–92.
- Да Коста, Н., Безио, Ж., Буено, О. 1995. *Теми в параконсистентната логика*. // *Философски алтернативи*, бр. 5, 6, с. 46–56.
- Енциклопедичен речник по логика и семантика 2012. София: Звезди.
- Ивин, А. 1989. Искусството да мислим правилно. София: Народна просвета.
- Ивин, А. 2001. Логика (Учебник для гуманитарных факультетов). Москва: Фаир–Пресс.
- Ивлев Ю. 1991. *Модальная логика*. М.: МГУ.
- История логики 2001. Минск: Новое знание.

- Карнап, Р. 1959. Значение и необходимость (Исследование по семантике и модальной логике). Москва: Издательство иностранной литературы.
- Карпенко, А. 2000 Логика на рубеже тысячелетий // *Логические исследования*. Вып. 7; https://iphras.ru/uplfile/logic/log07/Li7_01_Karpenko.pdf
- Карпенко, А. 2003. Современное состояние исследований в философской логике // "*Logical Studies*" No.11.
- Клини, С., Весели, Р. 1978. *Основания интуиционистской математики*. М.
- Лукаевич, Я. 1959. Аристотелевская силогистика с точки зрения современной формальной логики. Москва: Издательство иностранной литературы.
- Люцканов, Р. 2008. От неклассически логики към универсална логика: категоричният императив на логиката през ХХІ век. // *Философски алтернативи*, бр. 1. с. 157-161.
- Мендельсон, Э. 1971. Введение в математическую логику. Москва: Наука.
- Мирчева, М. 1984. За някои модални логики и семантики на възможните светове от типа на Крипке. // *Философска мисъл*, бр. 8, с.53–62.
- Мирчева, М. 1986. За основанията и интерпретацията на многозначните логики. // *Философска мисъл*, бр. 6, с.76–85.
- Мирчева, М. 1989. За стандартните семантики и за семантиките на възможните светове. // *Проблеми на логиката. Т. 7 Логически структури и модели на научното изследване*, с.73–93.
- Петров, С. 1971. Логическите парадокси във философска интерпретация. София: Наука и изкуство.
- Петров, С. 1975. Нетривиални противоречиви формални системи. // *Философска мисъл*, бр. 10.
- Петров, С. 1981. Неисключаемые абстракции и их роль в научном познании. // *Отражение, познание, творчество*. София, с.426–437.
- Петров, С. 1987. Оптималната позиция на реализма в квантовата механика. // *Философска мисъл*, бр. 11, с.28–31.
- Петров, С. 1993. *Доминанти във философията и науката*. С.
- Петров, С., Петров, А. 1989. *Квантова механика – интерпретации и алтернативи*. София.
- Сидоренко, Е. 1985. Релевантна логика 1 // *Философска мисъл*, бр. 3, с.53–64.
- Сидоренко, Е. 1985а. Релевантна логика 2 // *Философска мисъл*, бр. 6, с.69–78.
- Стефанов, А. С. 2018. Подходи към темата за неклассическата наука. // *Философия*, 27, бр. 2, с.152–159.
- Стефанов,, А. 2019. Класически признак за неклассическа теория. // *Неклассическа наука и неклассически логики, философско-методологически анализи и оценки*. С.: Парадигма, с.119–130.
- Стяжкин, Н. 1967. *Формирование математической логики*. М.
- Табаков, М 2007. Върху осмислянето на термина „Философската Логика“, част 1. Въпроси и съмнения. // *Философия*, бр.3, с.96–104.
- Табаков, М 2007а. Върху осмислянето на термина „Философска логика“, част 2. Идеи и решения. // *Философия*, бр. 6, с.30–38.
- Табаков, М. (съставител) 2013. *Енциклопедичен речник по логика и семантика*. С: Звезди.
- Табаков, М. 1986. *Логика и аксиоматика*. С. Наука и изкуство
- Табаков, М. 2000. Революциите в логиката на ХХ век. // *Философски алтернативи*, бр.1, с.89–101.
- Табаков, М. 2005. Перспективни проблеми пред логиката на ХХІ век. // *Философски алтернативи*, бр. 6, с.37–50.
- Табаков, М. 2008. Хегеловата логика през призмата на съвременната логика. // *Философията на немския идеализъм в България*. С.: АртГраф, с.70–87.
- Табаков, М. 2010. Методологични тезиси във философската логика и във философията на математиката. // *Проблеми на логиката*, т. 9, София.
- Табаков, М. 2019. Генезис и развитие на концепциите за неклассическа логика и

некласическа наука. // *Некласическа наука и некласически логики, философско-методологически анализи и оценки*. С.: Парадигма, с.9–52.

Табаков, М.. 2020. Философски интерпретации на некласическите логики // *Философски алтернативи*, бр. 6, с.34–66.

Табаков, М. 2021. Философските предизвикателства на некласическата логика. София: ИФС-БАН, монография.

Изготвил: проф. дфн. Мартин Табаков

ПРОГРАМА НА УЧЕБЕН КУРС 2:

1. Наименование на курса: *Критическо мислене*
2. Тип на курса: задължителен / избираем / факултативен
3. Равнище на курса (ОНС): доктор
4. Име на лектора: проф. дфн Мартин Табаков

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	0
Обща аудиторна заетост		30
Извън аудиторна заетост	Реферат	90
	Доклад/Презентация	40
	Научно есе	-
	Учебен проект	-
Обща извън аудиторна заетост		130
ОБЩА ЗАЕТОСТ		160

	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
•	Участие в тематични дискусии в часовете	10%
•	Демонстрационни занятия	
•	Изследователска работа	
•	Реферат	25%
•	Доклад/ презентация	25%
•	Научно есе	
•	Учебен проект	
•	Курсова работа	
•	Изпит	40%

Анотация на учебната дисциплина:

Целта на лекционния курс е да даде основни познания на докторантите от философските специалности по проблемите на критическото мислене. Той ще е полезен и за докторанти от нефилософски специалности, особено за специалности от обществените и хуманитарните науки.

Като основополагащи за Критическото мислене се приемат трудовете на американския философ Джон Дюи (1859-1952), но в САЩ то започва да навлиза реално в учебните програми едва в края на 1970-те години, а у нас и досега не е широко застъпено. През 2014 г. президентът Обама в свое обръщение към нацията посочи критическото мислене като една от 6-те "основни" цели на образованието. Според краткото определение на един от основните пропагандатори на тази дисциплина - Робърт Енис - критическо мислене е "разумното рефлексивно мислене фокусирано върху вземането на решение на какво да

вярваме или какво да правим", а според по-разгърнатото определение на Скривън и Пол от 1987 г. това е "Интелектуално-дисциплинираният процес на активно и умело концептуализиране, прилагане, анализиране, синтезиране, и оценяване на информация, събрана от, или създадена чрез, наблюдение, опит, размисъл, разсъждение или комуникиране, като ръководство в какво да вярваме или как да действваме." Джон Чафи, автор на съвременен учебник, претърпял вече 10 издания, твърди, че "да мислиш критически означава да мислиш за собственото си мислене така, че да го проясниш и подобриш."

Курсът обхваща широк кръг от проблеми:

Що е критическо мислене. Основни понятия: проблем, твърдение, аргумент.

Аргумент и обяснение. Аргумент и убеждаване. Два вида добри аргументи: дедуктивни и индуктивни. Разпознаване на аргументи. Други понятия: истина, знание, оценъчни съждения.

Разграничаване между "аргумент" и "привидност". Оценяване на аргументи. Неяснота и двусмислие. Семантично и синтактично двусмислие. Дефиниране на термини. Цели на дефинирането и видове дефиниране.

Достоверност и надеждност на твърдения и на източници на твърдения. Достоверност и надеждност на новинарски медии - проблеми с правителствената намеса и с пристрастност вътре в самата медия. Достоверност и надеждност при някои видове съвременни медии. Реторическо убеждаване. Евфемизми и дисфемизми. Стереотипи, инсинуации, "увъртащи" думи, "натоварени" въпроси, омаловажаващи думи, сарказъм, хиперболизация. Псевдо-доказателства. Подвеждащи сравнения.

Реторически похвати, психологически и други заблуди: "аргумент" от възмущението, тактиката на сплашване, други заблуди на основата на емоции, рационализиране, аргументът "всеки знае, че", субективистката заблуда, релятивистката заблуда, "две злини се равняват на едно добро", отвличане на вниманието. Други заблуди: аргументът "Ad Nominem" (в трите му подвида: личностен, обстоятелствен и "ти също"), генетическата заблуда, положителен "Ad Nominem", "подмяна на тезата", фалшива дилема, перфекционистката заблуда, "къде да теглим чертата", "хлъзгав склон", изместване на тежестта на доказването, кръгов аргумент. Заблуди при индуктивни разсъждения: неоснователни индуктивни обръщания, проблеми и клопки при проучвания на общественото мнение (самоселектиращи се извадки, изкривени въпроси).

Причинно-следствени обяснения: физическа и поведенческа каузалност. Обяснителната адекватност като относително понятие. Непроверими обяснения. Кръгови обяснения. Ненужно сложни обяснения. Формиране на хипотези: метод на разликите и метод на съвпадението. Грешки в причинно-следствените разсъждения. Объркване на ефект и причина в медицинските изследвания. Недооценяване на статистическата регресия. "Доказателство" чрез липса на опровержение. Позоваване на единичен случай. Объркване на обяснения с извинения.

Предварителни изисквания:

Курсът е насочен към докторанти по хуманитарни и социални науки, както и към докторанти от други специалности с интерес в сферата на логиката.

Очаквани резултати:

Курсът ще даде основни познания на докторантите от философските специалности, както и докторанти от обществените и хуманитарните науки по проблемите на критическото

мислене.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1.	Що е критическо мислене. Основни понятия: проблем, твърдение, аргументация, манипулация. разсъждение	2 ч.
2.	Аргументация и обяснение. Аргументация и убеждаване. Два вида добри изводи: дедуктивни и индуктивни. Разпознаване на коректна аргументация. Други понятия: истина, знание, оценъчни съждения.	2 ч.
3.	Разграничаване между логически извод и паралогизъм. Оценяване на аргументацията. Неяснота и двусмислие. Семантично и синтактично двусмислие. Дефиниране на термини. Цели на дефинирането и видове дефиниране	2 ч.
4.	Достоверност и надеждност на твърдения и на източници на информация (новинарски медии) – обективност и/или пристрастност на медията. „фалшиви новини“. Постистина.	2 ч.
5.	Реторическо убеждаване. Евфемизми и дисфемизми. Стереотипи, инсинуации, "увъртащи" думи, "сложни" въпроси, омаловажаващи думи, сарказъм, хиперболизация. Псевдо-доказателства. Подвеждащи сравнения.	2 ч.
6.	Манипулация и демагогия. Добре познати в логиката некоректни логически методи (логически грешки), наричат се Fallacy. Основа на манипулация. Ефект на Дънинг-Крюгер.	2 ч.
7.	Квалификации на Fallacy-те по различни признаци. Генезисът на заблудата - съзнателна или не. Класификацията на Дж. Ст. Мил. Възгледи на Hurley и на Gensler.	2 ч.
8.	Формално логически и и неформални (психологични и реторични) Fallacy - Апел към силата "Argumentum ad Baculum", „апел към състраданието: Argumentum ad Misericordiam“, Argumentum ad Populum; Бандвагон извод).	2 ч.
9.	„Позоваване на неквалифицирания авторитет“ (<i>Argumentum ad verecundiam</i>); Фалшива причина : <i>Post hoc ergo propter hoc</i> ; Апел към незнанието (<i>Argumentum ad Ignorantiam</i>)	2 ч.
10.	Аргументът "Ad Hominem" (в трите му подвида: личностен и „оскърбителен“, обстоятелствен и "ти също". „Аргумент: за личността“ - насочен към обектите на манипулацията.	2 ч.
11.	Кръгов аргумент <i>L Petitio principii</i> , Порочен кръг (<i>Vicious circle</i>)' Отричане на antecedента; Прибързано обобщение; "Argumentum ad consequentiam"; Фалшива аналогия; Конюнкция като импликация	2 ч.
12.	Сложен въпрос <i>E: Complex question, L: Plurium interrogationum</i> ; Нерелевантен извод <i>L: Ignoratio elenchi</i> ; Нерелевантно разширяване на приложимостта	2 ч.

13.	Фалшива дилема; Скриване на реална дилема; Отказ от сериозен анализ на алтернативите; Импликацията като дилема („Скриване на реална дилема чрез импликация“)	2 ч.
14.	Подмяна на понятието; Подменяне на тезата на опонента с лесно оборима; Едностранно разглеждане на фактите и премълчаване на съществени факти;; Appeal to probability	2 ч.
15.	Семантични манипулации; Амфиболия; еквивокацията;	2 ч.

Конспект за изпит:

Конспектът се придържа към темите на занятията и разглежданите в тях проблеми.

Основна библиография:

- Aberdein, Andrew and I.J. Dove (Eds.). 2013. *The argument of mathematics*. Dordrecht: Springer, 2013.
- Aberdein, Andrew. 2005. The uses of argument in mathematics. // *Argumentation*, 19(3), 2005, pp. 287-301.
- Aberdein, Andrew. 2010. Argumentation theory. In: *Key terms in logic*, Federica Russo & Jon Williamson, eds. London: Continuum, 2010. pp. 6–7
- Alcolea Banegas, Jesús. 2013. Argumentation in Mathematics. In: *The arguments of mathematics*. Edited by A. Aberdein and I. J. Dove. Dordrecht: Springer, 2013, pp. 47-60. (ISBN 978-94-007-6533-7)
- Alloa, Emmanuel. 2017. Post-Truth or: Why Nietzsche is not Responsible for Donald Trump. // *The Philosophical Salon* (Published by the Los Angeles Review of Books), August 2017. URL: <http://thephilosophicalsalon.com/post-truth-or-why-nietzsche-is-not-responsible-for-donald-trump/> (Last accessed: 2018-05-25)
- Amsden, Brian. 2012. Recognizing Microstructural Fallacies in Argumentation and Public Advocacy. // *University of Indiana*, URL: <http://www.indiana.edu/~c228/Fallacies.pdf>
- Attari, Shahzeen Z., David H. Krantz, and Elke U. Weber. 2019. Climate Change Communicators' Carbon Footprints Affect Their Audience's Policy Support. // *Climatic Change*, 154 (3–4): 529–45. <https://doi.org/10.1007/s10584-019-02463-0>.
- Barnes RM, et al. 2018. The effect of ad hominem attacks on the evaluation of claims promoted by scientists. // *PLoS ONE* 13(1): e0192025. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0192025>
- Barnhill, Anne. 2014. What is manipulation? . In: Coons, C. & M. Weber (eds.). 2014. *Manipulation: Theory and Practice*. - New York: Oxford University Press, 2014, 51-72
- Baron, Marcia. 2003. Manipulativeness. // *Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association*, 77(2), 37-54. doi:10.2307/3219740. URL: www.jstor.org/stable/3219740.
- Before Name-calling: Dynamics and Triggers of Ad Hominem Fallacies
- Berghel, Hal. 2017. Alt-News and Post-Truths in the 'Fake News' Era. // *Computer*, Volume 50,

Issue 4, April 2017, Page 110-114 , ISSN: 0018-9162, doi:10.1109/MC.2017.10, URL:<https://ieeexplore.ieee.org/document/7912247/>

- Blair, J. A. 1987. Everyday argumentation from an informal logic perspective. In: J. Wenzel (Ed.), *Argument and critical practices*. Proceedings of the fifth SCA/AFA conference on argumentation (pp. 177–183). Annandale, VA: Speech Communication Association, 1987.
- Brummette, J., DiStaso, M., Vafeiadis, M., & Messner, M. 2018. Read All About It: The Politicization of “Fake News” on Twitter.//*Journalism & Mass Communication Quarterly*, 95(2), 497–517. <https://doi.org/10.1177/1077699018769906>
- Cameron, Ross. 2018. Infinite Regress Arguments.//*The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2018 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL:<https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/infinite-regress/>
- Chaffee, John. Thinking critically (10th ed.). Boston: Wadsworth/Cengage Learning, 2012. ISBN: 9780495908814
- Chilton, Paul. 2011. Manipulation. In: Zienkowski, Jan, Jan-Ola Oestman and Jef Verschueren (Eds.). 2011. Discursive Pragmatics (Handbook of Pragmatics Highlights 8).- Amsterdam: John Benjamins, 2011.- pp.176-189.
- Coons, C. & M. Weber (eds.). 2014. Manipulation: Theory and Practice.- New York: Oxford University Press, 2014. - 258 pp. ISBN 9780199338214
- Dahlman, Christian, David Reidhav, and Lena Wahlberg. 2013. Fallacies in Ad Hominem Arguments. In: Dahlman, Christian, and E. T. Feteris. 2013. *Legal argumentation theory : cross-disciplinary perspectives*. Dordrecht New York: Springer, 2013. pp. 57-70. ISBN: 9789400746701
- Dahlman, Christian, David Reidhav, and Lena Wahlberg. 2013. Fallacies in Ad Hominem Arguments. In: Dahlman, Christian, and E. T. Feteris. 2013. *Legal argumentation theory : cross-disciplinary perspectives*. Dordrecht New York: Springer, 2013. pp. 57-70. ISBN: 9789400746701
- Damer, T. E. 2009. Attacking faulty reasoning : a practical guide to fallacy-free arguments (6th ed.). Australia Belmont, CA: Wadsworth/Cengage Learning, 2009. xii+234 pp. ISBN:9780495095064
- Dauer, F. 1989. Critical Thinking. An Introduction to Reasoning. New York: Barnes & Noble.
- Dijk, Teun A. Van. 2006. Discourse and manipulation.//*Discourse & Society* 17(3): 359-384
- Dowden, Bradley H.2019. Logical Reasoning. URL: <https://www.csus.edu/indiv/d/dowdenb/4/Logical-Reasoning.pdf>
- Edmüller, Andreas&Thomas Wilhelm. 2012. Manipulationstechniken: So wehren Sie sich. (2. Auflage). München: Haufe-Lexware GmbH & Co. KG, 2012. - 349 pp. ISBN 13: 978-3-648-02637-3
- Eemeren, Frans H. van and R Grootendorst. 2016 (1992). Argumentation, communication, and fallacies : a pragma-dialectical perspective. Abingdon, Oxfordshire: Routledge, 2016. ISBN:9781138144552
- Feldman, Richard. 2013. Reason and argument. Harlow: Pearson, 2013. 423 pp. ISBN 13: 978-1-292-04264-0
- Finocchiaro, Maurice A. 2005. Fallacies and the evaluation of reasoning. In M.A. Finocchiaro (Ed.), *Arguments about Arguments: Systematic, Critical, and Historical Essays in Logical Theory* (pp. 113-120). Cambridge: Cambridge University Press.

(Reprinted from American Philosophical Quarterly, 1981, January, 18: 13-22)

- Finocchiaro, Maurice A. 2001. Valid *Ad Hominem* Arguments in Philosophy: Johnstone's
Finocchiaro, Maurice A. 2015. The Fallacy of Composition: Guiding Concepts, Historical
Cases, and Research Problems.// *Journal of Applied Logic* 13 (2). Elsevier BV: 24–43.
doi:10.1016/j.jal.2015.01.003.
- Fischer, David H. 1970. *Historians' fallacies; toward a logic of historical thought*. New York:
Harper & Row, 1970. ISBN:0061315451
- Flew, Antony. 1998. *How to think straight : an introduction to critical reasoning*. Amherst,
N.Y: Prometheus Books, 1998. ISBN:9781573922395
- Floridi, Luciano.2009. Logical Fallacies as Informational Shortcuts.//*Synthese*, 2009, 167 (2):317
- 325. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/40271193>
- Glaser, Edward M. 1941. *An experiment in the development of critical thinking*. - New York:
Columbia university Teachers college, 1941. 212 pp. ISBN:
- Govier, Trudy. 2014. *A practical study of argument*.(7th edition) - Belmont CA: Cengage
Learning, 2014. xiv+418 pp. ISBN: 978-1-133-93464-6.
- Hansen, H. V., and R. C. Pinto (eds.). 1995. *Fallacies: Classical and Contemporary
Readings*, University Park: Penn State Press. ISBN: 978-0-271-01417-3
- Habernal, Ivan, Henning Wachsmuth, Iryna Gurevych, and Benno Stein. 2018. Before Name-
calling: Dynamics and Triggers of Ad Hominem Fallacies in Web Argumentation. In:
Proceedings of the 2018 Conference of the NorthHahl, Oliver,
Minjae Kim, and Ezra W. Harsin, Jason. 2018. Post-truth and critical communication. In *Oxford
Research Encyclopedia of Communication*. Oxford University Press. doi:
<http://dx.doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.757>
- Haugen, Geir .2017. *Manipulation and Deception with Social Bots: Strategies and Indicators for
Minimizing Impact*(Master's Thesis). Department of Information Security and
Communication Technology, Norwegian University of Science and Technology, 2017. URL:
https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2448952/18024_FULLTEXT.pdf
- Hitchcock, David. 2018. Critical Thinking. In: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall
2018 Edition), Edward N. Zalta (ed.),
URL:<https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/critical-thinking/>
- Hunter, David. 2014. *A Practical Guide to Critical Thinking: Deciding What to Do and Believe*.
Hoboken: Wiley, 2014 xviii+230 pp. ISBN:9781118583081
- Jackson, Debra L., and Paul A. Newberry. 2012. *Critical thinking : a user's manual*. Boston, MA:
Wadsworth Cengage Learning, 2012.
- Jung, Marius. F. 2015. Communicative Agency and ad hominem Arguments in Social
Epistemology - A Commentary on Pierre Jacob. In T. Metzinger & J. M. Windt (Eds). *Open
MIND: 20(C)*. Frankfurt am Main: MIND Group. doi: 10.15502/9783958570184
- Kirby, Gary R. and Jeffery R. Goodpaster. 2001. *Critical Thinking, Second Edition*. New Jersey:
Prentice-Hall, 2001.
- Moore, Brooke N., and Richard Parker. 2009. *Critical thinking* (9th ed.). Boston, MA: McGraw-
Hill, 2009. xix+537 pp. ISBN: 978-0-07-338667-6
- Moore, Brooke N., and Richard Parker. 2016. *Critical thinking* (12 ed.). Dubuque, IA: McGraw-
Hill Education, 2016. ISBN:978-1-259-69087-7
- Nora Murphy, Claudia Serrano Rico, Kyle Stephan, and Gareth Williams. 2016.
November 7, 2016, DOI: 10.13140/RG.2.2.21811.63527,

- <https://parcumd.files.wordpress.com/2016/11/parc-report-2016-v-21.pdf>.
Referendum on Character.//*Political Advertising Resource Center*, last modified
- Rieke, Richard D., Malcolm O.Sillars, and Tarla R. Peterson. 2012. *Argumentation and critical decision making*. Upper Saddle River,N.J: Pearson, 2012. ISBN: 978-0-205-21059-6
- Rudinow, Joel, and Vincent E. Barry. 2008. *Invitation to critical thinking*. Australia Belmont, CA: Thomson Wadsworth, 2008. ISBN:978-0-495-10371-4
- Salmon, Merrilee H. 2013. *Introduction to logic and critical thinking*. Australia: Wadsworth, 2013. ISBN: 978-1-133-04975-3
- Sinnot-Armstrong, Walter. 2018. *Think again : how to reason and argue*. New York, NY: Oxford University Press, 2018. ISBN:9780190627126
- Sullivan, Stephen. 2018. Donald Trump as a Critical-Thinking Teaching Assistant.// *Informal Logic*, 38 (1): 118–32. <https://doi.org/10.22329/il.v38i1.5069>.
- Vaughn, Lewis.2008. *The power of critical thinking : effective reasoning about ordinary and extraordinary claims*. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN: 978-0-19-532041-1
- Wainer, Howard. 2016. *Truth or Truthiness: Distinguishing Fact from Fiction by Learning to Think Like a Data Scientist*. New York: Cambridge University Press, 2016. ISBN 978-1-107-13057-9
- Walton, Douglas .1998. *Ad Hominem Arguments*. Tuscaloosa: University of Alabama Press, 1998. ISBN: 978-0-8173-5561-6
- Walton, Douglas N. 1987. *Informal Fallacies: Towards a Theory of Argument Criticisms*. Amsterdam ; Philadelphia : J. Benjamins Pub. Co., 1987. - X, 336 pp.
- Walton, Douglas N. 2002. *Legal argumentation and evidence*. University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 2002. ISBN 0-271-02177-2
- Walton, Douglas. 2000. *Case study of the use of a circumstantial ad hominem in political argumentation*.//*Philosophy & Rhetoric*, 2000. 33:101–115, 2000.
- Кластер, Дейвид. 2008. Какво представлява критическото мислене? //Български език и литература, 2008, брой 4. URL: <https://litenet.bg/publish/bel/08-4.htm>
- Кръстева, Антония. 2015. Четивна грамотност и критическо мислене. - В: Мандева, М. (съст.) *Грамотността в началното училище*. Велико Търново, УИ "Св. св. Кирил и Методий", 2015. с. 51-58.
- Кючукова, Росица. 2005. Формиране на критическо мислене чрез четене и писане - един полезен и необходим опит.//*Български език и литература*, 2005, № 6, URL: https://litenet.bg/publish17/r_kiuchukova/formirane.htm
- Люцканов, Росен. 2012. Позоваване на слабости на личността.- В:Табаков, Мартин (съст.) 2012. *Енциклопедичен речник по логика и семантика*. София: „Звезди“, 2012. с.302. ISBN: 978-954-8697-49-1.
- Табаков, Мартин (съст.). 2012. *Енциклопедичен речник по логика и семантика*. София: „Звезди“, 2012. - 512 с. ISBN: 978-954-8697-49-1.
- Табаков, Мартин.1996. Анализ на логическата култура в България. //*Философски алтернативи*, 3+4:109-116.
- Табаков Мартин 2021– Логическа култура и Критическо мислене срещу медийните манипулации//*Философски алтернативи*, 1, 2021, 36-55

Изготвил: проф. дфн Мартин Табаков

ПРОГРАМА НА УЧЕБЕН КУРС 3:

1. Наименование на курса: *Проблемът за логическото следване*
2. Тип на курса: задължителен / избираем / факултативен
3. Равнище на курса (ОНС): доктор
4. Име на лектора: доц. д-р Доротея Ангелова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	
Обща аудиторна заетост		30
Извън аудиторна заетост	Реферат	-
	Доклад/Презентация	-
	Научно есе	-
	Курсов учебен проект	90
	Проучване на литература	40
Обща извън аудиторна заетост		130
ОБЩА ЗАЕТОСТ		160

	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
•	Участие в тематични дискусии в часовете	
•	Демонстрационни занятия	
•	Изследователска работа	
•	Реферат	
•	Доклад/ презентация	
•	Научно есе	
•	Учебен проект	
•	Курсов учебен проект (тематична курсова работа или презентация)	50%
•	Изпит	50%

Анотация на учебната дисциплина:

В учебния курс се разглежда понятието за логическо следване като основен предмет на логиката. Представени са различните му интерпретации в историческото развитие на логиката, респективно - в традиционната логика, в класическата логика и в някои некласически логики. Разглежда се и тясната му връзка с проблема за импликацията. Основният фокус на целия курс е насочен към анализиране на отношението между

понятието за логическо следване, представено във визираните логики, и това, което се използва в естествения език. Разглежда се фундаменталният въпрос - доколко логическото следване и импликация в различните логически теории моделират интуитивното разбиране за следване и условна връзка, които хората употребяват в своята практическа дейност, а учените – в своята научна дейност. Несъответствието между значението на тези понятия в класическата логика и употребата им в естествения език водят до формулирането на парадокси на следването и импликацията, които са най-съществените акцент в курса. Респективно в голяма част от темите се разглеждат основните причини за появата на това несъответствие, представят се най-важните принципи и закони, които водят до формулирането на тези парадокси. В тази връзка се изследват различни неklasически логики, които имат претенциите, че преодоляват визираното несъответствие. На първо място се анализират системите на Люис за строга импликация и формалните условия, на които те се базират. Демонстрира се, че в тях също са налице парадокси – тези на строгата импликация и се обясняват причините за възникването им. След това се представят (в рамките на последните три теми) основните съвременни неklasически логики, които преодоляват (в различна степен) парадоксите на следването и импликацията.

Предварителни изисквания:

Спецкурсът е насочен към докторанти по хуманитарни и социални науки, както и към докторанти от други специалности с интерес в сферата на логиката.

Очаквани резултати:

В теоретически и практически план:

- 1) Запознаване с понятийния апарат на традиционната, класическата и неklasическите логики
- 2) Изграждане на способност за разпознаване, анализ и оценка на формули за логическо следване
- 3) Усвояване на правила за логическо следване
- 4) Способност за доказване на формули от класическата логика
- 5) Разпознаване на „парадоксите“ на материалната и строгата импликации

Учебно съдържание

	Тема:	Хорариум
1.	Логическото следване като основен предмет на логиката.	2
2.	Логическото следване в Античността.	2
		2

3.	Логическото следване през Средновековието.	
4.	Логическото следване през Ренесанса.	2
5.	Основни характеристики на логическото следване и импликация в аксиоматичната система на класическата логика.	4
6.	Основни характеристики на логическото следване и импликация в натуралните изчисления.	2
7.	„Парадокси“ на материалната импликация.	4
8.	Предпоставки за възникване на теорията на строгата импликация.	2
9.	“Парадокси” на строгата импликация.	2
10.	Основни характеристики на логическото следване и импликация в релевантната логика.	4
11.	Основни характеристики на логическото следване и импликация в параконсистентните логики.	2
12.	Основни характеристики на логическото следване и импликация в конексивните логики.	2

Конспект за изпит

Конспектът се придържа към темите на занятията и разглежданите в тях проблеми.

Библиография

1. Ангелова, Д. „Логическото следване в релевантната логика” София, 2010; изд. „Звезди”.
2. Ангелова, Д. 2018. Понятието за логическо следване на Аристотел и неговите съвременни интерпретации и експликации // Предизвикателството Аристотел. (съст. Д. Гочева, Ив. Колев, Х. Паницидис). София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 120-132.
3. Ангелова, Д. 2015. „Параконсистентната логика – основания, проблеми и перспективи” в сб. "Логическата традиция. За Витан Стефанов", съст. А. Бешкова, Е. Латинов, Т. Полименов; изд. Университетско издателство "Св. Климант Охридски", стр.225-238.
4. Ангелова, Д. “Парадокси” на следването в класическата логика в: сп.“Философия”, 2004, кн.1; с.48-54.

5. Аристотел “Аналитики” том 1, София, 1997 .
6. Мендельсон, Е. Введение в математическую логику. М., 1976.
7. Табаков, М. Някои философско-методологически аспекти на прехода от класическа към некласическа логика. в : Фил. алтернативи, 1998 , бр.3.
8. Anderson,A., Belnap,N. “Entailment. The logic of relevance and necessity.” vol.1, Princeton. 1975.
9. Bocheński. I. M. A History of Formal Logic. New York, 1970.
10. Kneale, W.& Kneale, M. 2008. The Development of Logic, Oxford: Clarendon Press.
11. Lewis, C. I. , Langford, C. H. “Symbolic Logic” New York, 1932г. (изд. New York, 1959г.).
12. Meyer, R. K. Relevance is not reducible to modality. In : Anderson,A.,Belnap,N. “Entailment.The logic of relevance and necessity.” vol.1.Princeton. 1975.
13. Mendelson, E. Introduction to Mathematical Logic. Chapman & Hall. 1997.
14. McCall, S. 1966. Connexive Implication. // Journal of Symbolic Logic, 31: 415–433.
15. Priest, G. 1979. The Logic of Paradox. // Journal of Philosophical Logic, vol. 8:2 (May): 219–241.
16. Read, Stephen . “Relevant Logic. A philosophical Examination of Inference.” Great Britain 1988.
17. Angelova, D. A Comparative Analysis of the Concepts of Implication in Some Contemporary Logical Systems and Their Origins in Antiquity in Philosophical Alternatives, issue 1, 5-12, 2017.

Изготвила: доц. д-р Доротея Ангелова

ПРОГРАМА НА УЧЕБЕН КУРС 4:

1. Наименование на курса: *Теория на аргументацията*
2. Тип на курса: задължителен / избираем / факултативен
3. Равнище на курса (ОНС): доктор
4. Име на лектора: доц. д-р Росен Люцканов

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	
Обща аудиторна заетост		30
Извън аудиторна заетост	Реферат	-
	Доклад/Презентация	-
	Научно есе	-
	Курсов учебен проект	90
	Проучване на литература	40
Обща извън аудиторна заетост		130
ОБЩА ЗАЕТОСТ		160

	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
•	Участие в тематични дискусии в часовете	
•	Демонстрационни занятия	
•	Изследователска работа	
•	Реферат	
•	Доклад/ презентация	
•	Научно есе	
•	Учебен проект	
•	Курсов учебен проект (тематична курсова работа или презентация)	50%
•	Изпит	50%

Анотация на учебната дисциплина:

Учебната дисциплина предлага синтезиран увод в предметната област на теорията на аргументацията, която третират различни, но исторически свързани дисциплини: логиката, реториката и критическото мислене. Учебната програма на курса е разделена на три части. Първа част (теми 1-5) има въвеждащ характер. Разгледани са различните източници на погрешни или необосновани убеждения. Анализирани са понятието за аргумент и основните компоненти на аргументативна дискусия: теза, въпрос, ангажиране с теза и посочване на

източник на свидетелствата, както различни похвати за обосноваване и опровергаване. След това е разгледана структурата на аргументите, грешките в тяхното построяване и техните разновидности. Втора част (теми 6-10) е посветена на общо въведение в теорията на дедуктивните аргументи и индуктивната логика: самото понятие за индуктивен аргумент, методите на Мил, понятието за причинна връзка и връзката между корелация и причинност. Заклучителната част третира обяснението и умозаклученията по аналогия, а след това обобщенията и статистическите изводи. Трета част (теми 11-15) обсъжда класификацията на логическите грешки и етическите постулати, регулиращи привеждането на аргументи, начините, по които употребата на естествен език в рамките на аргументацията може да породи грешки и методите за отстраняване на неяснотата и двусмислеността чрез дефиниция. Специално внимание е отделено на реториката и темата за ролята на емоциите. Разгледани са също класически реторически похвати като позоваването на мнозинството, личните нападки и експертните свидетелства.

Предварителни изисквания:

Спецкурсът е насочен към докторанти по хуманитарни и социални науки, както и към докторанти от други специалности с интерес в сферата на логиката и аргументацията.

Очаквани резултати:

В теоретически и практически план:

1. Изграждане на способност за разпознаване, анализ и оценка на аргументи.
2. Запознаване с понятийния апарат на теория на аргументацията.
3. Усвояване на правила за диалогична аргументация.
4. Разпознаване на манипулативни употреби на научни данни в медиите.
5. Ефективно прилагане на класически похвати от областта на реториката.

Учебно съдържание

	Тема:	Хорариум
1.	Понятие за аргумент	2
2.	Формулиране на теза	2
3.	Обосноваване и опровергаване	2
4.	Структура на аргументите	2
5.	Видове аргументи	2

6.	Дедуктивни аргументи	2
7.	Индуктивни аргументи	2
8.	Причинност и обяснение	2
9.	Аргументи по аналогия	2
10.	Обобщение и статистически извод	2
11.	Формални и неформални заблуди	2
12.	Реторически и емоции	2
13.	Позоваване на мнозинството	2
14.	Лични нападки	2
15.	Експертни свидетелства	2

Конспект за изпит

Конспектът се придържа към темите на занятията и разглежданите в тях проблеми.

Библиография

Основна:

1. Gass, R. and J. Seiter. 2019. *Arguing, reasoning, and thinking well*. New York: Routledge.
2. Govier, T. 2014. *A practical study of argument*, 7th ed. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
3. Nickerson, R. 2021. *Argumentation: the art of persuasion*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Plantin, C. 2018. *Dictionary of argumentation: an introduction to argumentation studies*. Milton Keynes: College Publications.
5. van Eemeren, F., R. Grootendorst, and F. Henkemans. 2002. *Argumentation: analysis,*

- evaluation, presentation.* Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Zarefsky, D. 2019. *Argumentation: effective reasoning in communication.* Cambridge: Cambridge University Press.

Допълнителна:

- Arp, R., S. Barbone, and M. Bruce (eds.). 2019. *Bad arguments: 100 of the most important fallacies in western philosophy.* Chichester: Wiley-Blackwell.
- Cavender, N. and H. Kahane. 2010. *Logic and contemporary rhetoric: the use of reason in everyday life*, 11th ed. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
- Damer, E. 2009. *Attacking faulty reasoning: a practical guide to fallacy-free arguments*, 6th ed. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
- Feldman, R. 2014. *Reason and argument*, 2nd ed. Harlow: Pearson.
- Inch, E. and K. Tudor. 2015. *Critical thinking and communication: the use of reason in argument*, 7th ed. Harlow: Pearson Education.
- Sinnott-Armstrong, W. and R. Fogelin. *Understanding arguments: an introduction to informal logic*, 8th ed. Belmont: Wadsworth Cengage Learning.

Изготвил: доц. д-р Росен Люцканов